

Honti László úrnak
az MTA tagjának

Tisztelt Professor Úr!

Én azok közé tartozom, akiket Ön „szellemi gagyizóknak”, „szellemi lumpenproletároknak” nevez. Semmi kétség, magamat, amikor önképzőköri jellegű felkészülés után beleszóllok a finnugrisztika ügyeibe, szintén dilettánsnak és kontárnak nevezem és tartom. És bármennyit is tanultam fantasztikusan érdekes könyvükből, attól még az maradtam. Ugyanakkor mégis feljogosítva érzem magam, hogy részt vegyek a nyelvünk eredetéről folyó vitában. Ön azt vallja, hogy aki nem képzett finnugrista, sőt, nincsenek nemzetközileg elismert publikációi, nem járatos profi módon a történelmi összehasonlító nyelvészetben, annak nincs keresnivalója a szakmai vitában. E néhány oldalon be fogom bizonyítani, hogy nincs igaza. Nem kell ismerni a legapróbb szakmai részleteket. A kérdést szélesebb összefüggésekbe helyezve, általános társadalomtudományi módszertani és tudományetikai alapon is lehet állást foglalni egy szakmai vitában.

1. Van-e tudományos alapja a finnugor elmélet kétségbe vonásának? - Maga a könyv bizonyítja meggyőzően, hogy igen

- Mindeddig azt hittem, hogy a családfás összehasonlító történelmi nyelvészet kritizálása eretnokség; a szakma abban – néhány nagy nevet (Alinei, Trubeckoj) leszámítva, akikről eddig tudtam - egységes, és főként a nem-akadémiai nyelvészek vetemednek arra, hogy megkérdőjelezzék, és a kontaktusoknak jelentős szerepet tulajdonítsanak a nyelvek fejlődésében. E rendkívül izgalmas könyvből viszont kiderült, hogy tekintélyes nyelvészek egész sora (Wiik, Künnap, Marcantonio, Pusztay) mond ellent az összehasonlító nyelvészet kizárólagosságának. (Egyébként Csúcs Sándor tanulmányából is kiolvasható némi kétség az összehasonlító történelmi nyelvészet iránt, amikor megemlíti, hogy hangtörvények helyett helyesebb hangfejlődési tendenciákról beszélni.) Az igazi „veszély” tehát nem a nyelvet ki-tudja-honnan-származtató dilettánsok felől érkezik, hanem a szakmán belülről. Ezek után nem is értem, hogy Ön miért okád tüzet a nyelvünk, őstörténetünk iránt érdeklődő kontárookra; ők csak ártatlan kis okvetetlenkedők az említett nagyágyúkhöz képest.
- Ön – de a többi szerző sem - meg sem említi *Götz Lászlót*... én őt tekintem a finnugrisztika legfajsúlyosabb hazai kritikusának. (László Gyula 11 oldalas elismerő bevezetője Götz összes munkáihoz talán ad némi súlyt a véleményemnek.) Ő is azt az összehasonlító történelmi módszertant kritizálja, amelyre az Önök nézetrendszere épül. Nem venni tudomást róla – ez nem elegáns dolog, és a pártatlan olvasó szimpátiáját máris az ellenkező irányba fordítja.
- A családfamodell leegyszerűsítő felfogásával szemben fantasztikusan izgalmas fejtegetéseket tartalmaz a kötet a nyelv jellegéről és tovább-örökítéséről, az egyes népek közötti kapcsolatok eredményeképpen kialakuló különféle nyelvi hatásokról, hasonlóságokról és nyelvrokonságról. Kiderül, hogy e téren igen mélyenszántó nyelvelméleti viták folynak. Ön azonban úgy vitatkozik az ellenvéleményt vallókkal, mint az eretnekeket ostorozó, kárhóztató, kiátkozó pápák. Az Ön interpretálásában a történelmi összehasonlító nyelvészet az egyetlen üdvös módszer, a finnugor eredet megkérdőjelezhetetlen evidencia, azaz dogma. Az egyik tanulmány Engel Pált idézi: „A

tudomány ott végződik, ahol a magyar nyelv finnugor eredetét elkezdik kétségbe vonni. Ami ezen túl van, az a szellemi és politikai alvilág.” Ez önmagáért beszél. De a tudományt nem az különbözteti meg a dogmától, hogy eredményei kétségbe vonhatók? Nem hallottak volna még Karl Popper meghatározásáról? Az én szememben amit Önök művelnek (de különösen ahogy), az nem tudományos, hanem hitvita. Ön és még néhány másik tanulmány szerzője megpróbálja hitvitává redukálni ezeket a tudományos nézeteltéréseket.

- Bármennyire is meggyőzőnek, sőt, a jövőre vonatkozóan biztatónak tűnik De Smit magyarázata arról, hogy a nyelv nem mint szétválasztható részek egysége öröklődik tovább, hanem összetartozó egészként, a kultúra részeként, ami miatt a kapcsolatok eredményeként kialakuló nyelvrokonság alárendelt/kiegészítő szerepet játszik a családfamoddal szemben, kétségeimet és fenntartásaimat nem csillapítja. Mert itt vannak pl. a germanizmusok. Viszonylag nem is olyan hosszú befolyás hatására nyelvünk hemzseg az idegen idiómáktól. (Az ember erre csak akkor jön rá, amikor elkezd németül tanulni.) Az idegen szavaktól nem félek, de itt kifejezésmódról, szemléletről van szó. Vagy a legújabb jelenség: amikor már sajátos szórendünket is eltorzítja az idegen, legújabbban az angol nyelvi hatás. (Ami miatt Benyhe János annyit dohog.) De a legsúlyosabb érv: annyi homály és rejtély fűződik a magyar nép és nyelv eredetéhez, hogy az ember esetünkben kétkedik elfogadni e tételt.
- Ön egyetértőleg idéz egy Janhunnen nevű finn nyelvtudóst, aki a nyelvek konvergencia vagy divergencia útján történő kialakulásáról folyó vitát az evolucionisták és kreacionisták vitájához hasonlítja, tudománytalannak minősítve a kreacionisták nézeteit. És ezáltal óvatlanul beesik egy maga ásta verembe, melyről nem is sejti, hogy milyen mély. Egy bölcsésznek szerintem tisztában kellene lennie azzal, hogy ezek az alapvető ideológiai viták döntetlenre állnak, sem logikai, sem tudományos módszerekkel nem dönthetők el.¹ Ez is csak arra utal, hogy Önök, finnugrista nyelvészek, ideológiai vitát folytatnak nyelvünk eredetéről.² Hadd hivatkozzam megint László Gyulára. Ő mondta azt, hogy őstörténetünk, ősi nyelvünk kutatását előbbre viszik a jól feltett kérdések, mint a megkérdőjelezhetetlennek kikiáltott válaszok. Amit pedig Fodor István művel, az személyes leszámolás, nem is értem, hogyan kerülhetett be egy tudományos kötetbe.³

2. Milyen szerepük van a társtudományoknak a vitában? - Nélkülözhetetlenek

- Számomra, bár kívülálló vagyok, mi sem természetesebb, mint hogy az ősi magyar nyelvről, őstörténetünkről folyó vitákban a társtudományoknak egymásra kell támaszkodniuk, a nyelvtudománynak pl. a régészetre, az őstörténelemre, és fordítva. (Mégfogalmazta ezt az evidenciát László Gyula is.) Mindkét oldalon annyi a bizonytalanság, hogy joggal várható, az egyikben elért eredmény segít tisztázni valamit a másikban.) Ön azonban nyomatékosan elutasítja, hogy nyelvészeken kívül a társtudományok képviselői is beleszóljanak a nyelvi kérdésekbe, mintha a nyelvészet

¹ Különben is, azt gondolni, hogy az evolúciós oldalon állnak a tudósok, a kreacionisták táborában pedig „a vallási fundamentalisták tudománytalan alternatív modelleket propagálói” – nagyfokú tájékoztatlanságra vall. Lásd Einstein, Hawking, stb. (Bár legújabbban Hawking megváltoztatta a véleményét, eddig azt vallotta, hogy a világot Isten teremtette, de most már úgy gondolja, hogy az ősrobbanás két galaxis összeütközéséből keletkezett... - ezek szerint most újból Önöknek áll a zászló...).

² Miközben saját maga máshol erősen elítéli ezt: a „sumerizmust” „tudományosan felöltöztetett ideológiának” nevezi.

³ Fodor István indulattól fütötten 25 oldalon át szidja, becsmérli, gyalázza Kiszely Istvánt. Tegyük fel, hogy minden egyes kérdésben igaza van. De akkor is, hogy kerül egy ilyen írás egy tudományosnak szánt kötetbe? Ez személyes leszámolás, nem tudományos vitairat. Postán, magánlevélben kellett volna eljuttatni a címzettnek.

önmagában elegendő lenne minden homály feloszlatására. Ez, kedves professzor úr, már megbocsásson, korlátoltság. Az Ön hozzáállása szerintem nem felel meg a társadalomtudományok alapvető módszertani követelményeinek.⁴ Ugyanakkor a kötet egyik szerzője (pl. Hasselblatt), Önnél sokkal differenciáltabban tárgyalja, hogy milyen szerepet játszhatnak a társtudományok a nyelvészeti kutatásokban. Érdekes fejtegetéseket lehet olvasni arról is, hogy a genetikára miért nem lehet mint társtudományra számítani.

- Ha erősen vitatható (és vitatott) a történeti összehasonlító módszer a nyelvek eredetének és jellegének vizsgálatában, akkor ebből logikusan következik, hogy az e módszer által kapott eredmény is vitatható; azaz: a magyar nyelv finnugor jellege. Akkor lehetőséget kell adni a kontaktus-elméletnek, amely viszont nem nélkülözheti a történeti megalapozást: milyen érintkezések, befolyások hatására alakult ki a magyar nép és a magyar nyelv. Őstörténetünkben azonban még mindig a sötétség uralkodik, az „akadémiai” tantétel pedig nem más, mint a finnugor nyelvrokonságra felépített történeti variáns: hogyan váltak az ugorok on-ogurokká (micsoda marhaság!) és jutottak el az Uráltól a Kárpát-medencébe.⁵

3. A sumér ügy

- A görögök fénykora nagyjából félezer évig tartott, a Római Birodalom kevesebb, mint nyolcszáz évig élt. És ez elég volt ahhoz, hogy a nyugati civilizációban mindmáig kitörölhetetlenül tovább éljen a görög és latin nyelv és kultúra. A sumér kultúra i.e. 3600-tól 2000-ig virágzott. Ki hiszi azt el, amit a finnugristák olyan kétségbeesetten állítanak (Danilo ebben a kötetben, Komoróczy mint ókortörténész máshol), hogy 1600 év kimagasló kulturális teljesítménye és e civilizáció nyelve minden nyom nélkül elmúlt volna? Mikor saját maguk is arról beszélnek, hogy a sumér az akkásban élt tovább (rekonstrukcióját többek között „elakkádósulása” miatt tartják nehéznek) és olyan szerepet játszott a környező és rákövetkező civilizációk életében, mint a görög és a latin a későbbiekben. Ha elfogadják vitaalapnak Renfrew elméletét, miszerint az indoeurópaiak kisázsiai földművesként a Balkánon keresztül fokozatosan áramlottak be kontinensünkre és vették azt birtokba, és terjedt el ezzel együtt a nyelvük, miért nem tételezik fel, hogy ehhez hasonlóan a sumér telepések is eláraszthatták Közép-Ázsiát, elterjesztve nyelvüket a Volga és az Altáj közötti térségen? (lásd Andronovói műveltség).
- *Padányi Viktor* neve sem szerepel a könyvben, aki a magyar őstörténet kuszaságában logikus rendet vágott – vélem én. Persze tudom, hogy a „kaukázusi szálát” hivatalosan már régóta ejtették. Csakhogy az én szememben Padányi súlyos profi, Barabás, Cser és Darai pedig kutyaütők. Ön mégis az utóbbiakra vesztegeti az időt. Ez megint csak nem elegáns dolog. Vannak tehát kínos precizitással tálalt források és idézetek, másrészt meg sem említett konkurensok. És mennyivel kevésbé etikátlan ez, mint a dörgedelmes szemrehányásokkal illetett forrás-megjelölés nélküli bizonytalan hivatkozások és idézetek? (A kötet egyik, egyébként eléggé primitív tanulmánya felsorolja az áltudományosság kritériumait; köztük szerepel az, ha nem vesznek tudomást a legfontosabb

⁴ Erről nekem is van némi személyes elképzelésem, négy évtizednyi kutató munkával a hátam mögött.

⁵ Tudomásom szerint csak két írásos emlék utal arra, hogy az ugorok hol éltek a honfoglalás előtt: a Nesztor-krónika szerint a fekete ugorok elvonultak Kijev mellett Oleg (879-912) idejében, és az ugorok fejedelme 882-ben találkozott Metóddal és Cirillel az Al-Dunánál/egy másik magyarázat szerint Chersonnál. (Az ugorok alatt csak a későbbi magyarság egyik ágát kell érteni – lásd Padányinál.) Ezen túl a feltételezett útvonalat annak alapján szabták meg, hogy az Urál és a Kárpátok közötti fél-európai térségben milyen évszámú honfoglalás előtti elrejtett pénzeket ástak ki a régészek – feltételezve, hogy a kincset a vonuló ugorok miatt rejtették el (!) De mint „szellemi gagyizóznak”, nyilvánvalóan erről is eléggé korlátolt a tudásom, lehet, hogy az útvonal feltételezése ennél alaposabb tényeken nyugszik.

ellenvéleményekről...) Ha a kontaktus-elméletből indulunk ki, és nem tévesztjük szem elől, hogy az ugorok honfoglalás előtti feltételezett vándorútját szinte csak a bizonytalan finnugor nyelvelmélet támasztja alá, akkor Padányi magyarázatai és hipotézisei népünk szabír-magyar és ugor ágáról hirtelen megvilágosítják a múltat.

4. Egyéb elképzelések

- A Czuczor-Fogarasi és a gyökelméletet azzal elintézni, hogy az már annak idején is elavult volt az indoeurópai nyelvtudomány történeti összehasonlító módszertanához képest (amely módszertan súlyos szakmai viták keresztüztüében áll) – már megbocsásson, nevetséges. Ön most divatirányzatokban vagy adekvát tudományos módszerekben gondolkodik? És ez azt jelentené, hogy attól kezdve nem szabad a szavak jelentésével, tartalmával foglalkozni, csak a formai változásaikkal? Azért a laikusok sem vesznek be mindent, kedves Professzor úr! Egyébként az a véleményem, hogy ha valaki nem ismeri fel, hogy pl. a K-R gyökerű szavak mind egy köralakú mozgást ábrázoló képre vezethetők vissza, vagy hogy pl. a T-R mögött a területtel, síkkal kapcsolatos kép áll (terel, térít, termel, stb.), és nem érzi ennek jelentőségét nyelvünk tanulmányozása szempontjából, annak kár becses idejét a magyar nyelvre pazarolnia.
- Ennek kapcsán említtem meg, hogy *Varga Csabát* Ön igen érdemtelenül kezeli: gyökelméletét, melyet meggyőzően, köteteken át fejteget, egyetlen példával próbálja nevetségessé és hiteltelenné tenni, termékeny munkásságát pedig az „évente egy könyvnél többet is maga alá ereszt” dehonesztáló kijelentéssel illeti. De miért gondolja a kritikus, hogy egy nem meggyőző példa kipécézésével hiteltelenné teheti az összeset? Én úgy érzem, hogy végkövetkeztetéseiben erősen túlzó, de munkásságára elismeréssel és csodálattal tekintek.⁶ A könyv szerzői a részletes elemzéseknél gyakran hivatkoznak a Magyar Nyelv Értelmező Szótárára, mint megdönthetetlen bizonyítéokra. Nem veszik észre, hogy ez tautológia? – Valaminek a helytelenségét azzal bizonyítjuk, hogy mi már máshol is leírtuk, nem úgy látjuk...
- *Mario Alineit* Ön „egy nehezen meghatározható profilú olasz kollégának” nevezi és nyolc és fél sorban elintézi. Miután az illető emlékezetem szerint vagy tucatnyi pozíciót töltött (vagy még tölt) be neves európai nyelvészeti társaságokban, egyetemeken, meghatározása mögött mintha szakmai féltékenység állna. (Bár igaz, később látom, hogy Danilo Gheno és mások is már vitára érdemesnek tartják.)
- *Kiss Dénes* könyvei és fejtegetései a magyar nyelv szelleméről, logikájáról, a szavak és kifejezések rejtett belső tartalmáról, a hordozott információról elbűvölik, megigézik, lenyűgözik az anyanyelvét szerető olvasót – és meg is győzik. Ön azonban megint csak kiragad egy példát, és azáltal próbálja nevetségessé tenni a szerzőt. Tegyük fel, hogy igaza van. De mi van a hatszáz oldalon kifejtett többi példával? Czákó Gábor jó felhangot ütött meg: az anyanyelv nem csak a nyelvtudósok vizsgálatának tárgya. Azt 14-15 millióan beszéljük, értjük, szeretjük, strukturálja gondolkodásunkat, lelkünket, azáltal fogadjuk be a világot, kommunikálunk, fejezzük ki magunkat. Megmondom őszintén, az Ön fejtegetése ettől kezdve lett hiteltelen számomra, függetlenül attól, hogy a finnugrisztikának Ön bizonyára kiváló mestere. Aki ugyanis az anyanyelvünkben élő logikát, felhalmozott tudást

---

⁶ Ráadásul annak az egy kipécézett példának a kritikája – ha egy érvelés nélküli, a nevetségessé tétel szándékával ejtett megjegyzést egyáltalán kritikának lehet tekinteni – egyáltalán nem meggyőző. Mert az Is-ten első tagja nyilvánvalóan lehet „ös” (lásd az „isemucut” a Halotti beszédben), a „ten” pedig miért ne utalhatna arra a végtelen és tünékeny jelenségre, amit a tenger és tündér felidéz.)

nem ismeri fel, sarlatánságnak nevezi, s nyelvünket csak mint bonckés alatti tetemet képes szemlélni, az más galádságokra is képes. Pl. arra, hogy az egész dologból utilitarista, egzisztenciális ügyet és presztízskérdést csináljon. Ez a véleményem, ez kívánczozna a végére.

5. A feltételezett szociálpszichológiai háttér, a „nacionalista indíttatás” - marhaság

- A szerzők többsége – nyilvánvalóan a „főszerkesztői” elvárásnak megfelelően - jelentős terjedelemben foglalkozik azzal az állítólagos lelki szükséglettel, ami a dilettáns, botcsinálta nyelvészkedőket hajtja: nemzeti kicsinységünk és sérelmeink kompenzálása. Nem únják még? Erről a kötetről nem mondható el, hogy nem folytat érdemi vitát a vitapartnerekkel. De pl. Rédei Károly Ön által is figyelmünkbe ajánlott „két kiadást megért könyvét” én semmi esetre sem nevezném tudományos munkának; az is az ideologizáló-szociálpszichologizáló vitairatok körébe tartozik. Ez a divat úgy elterjedt a finnugristák körében, hogy meglepődve látom: még a pályájuk kezdetén álló kutatóik, doktoranduszkaik is elegendőnek tartják, ha érdemi vita helyett jól beolvasnak a délibábos, csakrás nyelvfejtegetőknek és nem a nézeteikről, hanem a nekik tulajdonított mögöttes lelki szükségletekről értekeznek.⁷ Ebben a témában egyedül a török szerző tudott újat mondani. A többinek kár volt hozzászólnia.
- Ugyan melyik nemzet nem törekszik arra, hogy múltját, származását minél dicsőségesebbnek tüntesse fel? Nem ez a kérdés, Professzor úr! Hanem az, hogy Magyarországon miért vannak olyan jelentős értelmiségi rétegek, melyek azon ügyködnek, hogy a magyarság történelmi érdemeit csorbítsák, lekicsinyeljék, nemzeti öntudatát porig alázzák. Aki ezt nem látja, az vak. Ha ebben Ön kételkedne, akkor gondoljon csak a külföldi sajtóban Magyarországról lefestett országgépre (állítólag tíz millió – mínusz az etnikai és egyéb kisebbségek - intoleráns rasszista országa vagyunk), melyről nem nehéz megállapítani, milyen közvetítéssel alakult ki, vagy pl. a „Világhírű magyarok” kiállítás pánikszerű bezárására a 2002-es kormányváltást követően, esetleg megjelenésünkről a sanghaji világkiállításon, mely már a hazaárulás küszöbét súrolja.⁸ És miért ragadt rá ez a divat a finnugristákra is? Meg az őstörténészekre is?⁹ Azért, mert – különösen a rendszerváltás óta – Magyarországon olyan légkör alakult ki, hogy aki büszke arra, hogy magyar, vagy tudósként valami olyasmit feltételez, amire büszkék lehetünk, máris megbélyegzik. A jelenség természetesen létezik, sok botcsinálta, említésre sem méltó nyelvfejtegetőt valóban ez motiválja. De a finnugristák miért nem képesek objektívan viszonyulni a profi nem-akadémiai kutatók elképzeléseihez? És gondolkodjanak el a lelkes szociálpszichologizálók azon is, hogy mi van, ha esetleg a nem-akadémiai nyelvészeket és a tanaik iránt érdeklődőket egyszerűen az *igazságvágy* hajtja? Túlon túl rejtélyes és

⁷ És az ilyen érvelés annyira az Ön ízlése szerint való, hogy nem áttal hosszasan hivatkozni egy hetilapnak a témáról bulvárosan és bombasztikusan táltal cikkeire.

⁸ Egy legújabb keletű mintapéldánya ennek az országgyalázásnak (pontosabban a nemzeti oldalának): a Spiegel online szeptember 25-i számának cover story-ja. A cím: „Provokateure global. Die anderen Sarrazins.” Kilenc, fényképpel és bőséges szöveges anyaggal illusztrált politikust mutat be a lap, azokat, akik a világ legnagyobb bajkeverői. Ezek között egy kormányfő is van, és ez a „Nationalpopulist” Orbán Viktor. Az érv: szalonképesé teszi a magyarországi radikális jobboldalt... - miközben az Európa Parlament legnagyobb frakciójának, a néppártinak elnökhelyettese...

⁹ Kristó Gyula pl. miért ragaszkodik ahhoz, hogy a besenyők elől fejvesztve, kis létszámban menekültek a magyarok? Holott ha így lett volna, és az etelközi szálláson hátrahagyták volna a nők, gyerekek és öregek nagy részét, ma mindnyájan szláv nyelven beszélnék. (A szláv nőktől születő gyermekek ugyanis óhatatlanul az anyjuk nyelvét vették volna át.)

ellentmondásos a magyar őstörténet és nyelv ahhoz, hogy beérje az ember a leegyszerűsítő finnugrista magyarázattal.

6. Szabad-e hozzászólni a kívülállóknak? – Természetesen igen

- Többször tapasztaltam, hogy felbőszült szakmabeliek, pl. építészek, vagy közlekedési mérnökök kikérték maguknak, hogy civil szervezetek, a lakosság, meg mindenféle kívülállók beleszóljanak az ő merőben professzionális ügyeikbe. – Mintha az általuk tervezett épületekhez, intézményekhez, városrészekhez, közlekedési hálózatokhoz az azokban lakóknak, azokat használóknak semmi közük sem lenne. Bele kell törődniük, kedves Professzor úr: a játék, amit szűk körben szeretnének lejátszani, 14-15 millió embert érint.
- Azt hiszem, ha a finnugristák a kétkedőket és nem-akadémiai nyelvművelőket (azaz sarlatánokat, dilettánsokat, kontárokat, laikusokat, de köztük profikat is és jóhiszemű érdeklődőket) nem kiátkozással próbálnák meg jobb belátásra bírni, hanem egy-egy feltételezést jóindulatúan, mint saját hipotézisüket tárgyalnák, és bizonyítanák be tarthatatlanságát, sikerülne megnyerniük a társadalom szimpátiáját. Ehhez viszont az kellene, hogy a magyar nyelvet ne saját szűkkörű kutatásaik kizárólagos tárgyának tekintsék, hanem *minden magyar jogos ügyének*. Ne felejtsek, a magyar nyelvhez Önök nem személyes, genetikai öröklődés, hanem társadalmi örökség révén jutottak! (hogy továbbiakat is felmutassak abból, amit a könyvből tanultam).

7. Fennmaradt kételyek

Bármennyire is érdekes, sőt, lenyűgözően izgalmas ez a tanulmánygyűjtemény, engem sem győzött meg (aki pedig az objektív, minden iránt nyitott érdeklődők közé sorolom magam). Hát akkor a vérmes „másképpen gondolkozókat”? A szerzők többsége maga is erősen elfogult, fontos ellenvélekedőket mellőz és túl sok támadási felületet hagy. Végezetül megemlítek néhány kérdést, ami kételyeimet táplálja:

- Ha a leigázó nép kisebbséget képvisel a leigázottakkal szemben, s idővel átveszi azok nyelvét, hol marad az uráli őseinket leigázó törökös nép nyelve nyomának, a „szupersztrátumnak” a kimutatása nyelvünkben? Ugyanis a finnugristák csak arról értekeznek, hogy török eredetű szavaink csak a későbbi érintkezések során, jövevényszavakként kerültek be a magyar nyelvbe.
- Götz László igen nagy régészeti (és részben nyelvészeti) anyaggal bizonyítja, hogy a sumér nyelv és kultúra nem, hogy nem halt ki, de fokozatos terjeszkedéssel areális nyelvi kiegyenlítődést eredményezett a Volga és az Altáj közötti hatalmas térségben (Andronovói kultúra), s nyelvünk kialakulását ezzel hozza összefüggésbe. Amíg a finnugristák nem hajlandók vitapartnernek tekinteni ezt a nagyformátumú tudóst (s alkalmasint csak mint osztrák bőrgyógyászt emlegetik), ne várják el, hogy a nem-akadémiai irányzat felhagy e teóriával.
- A hivatalos magyar őstörténetnek szálanalmasan kevés bizonyítéka van arra, amit az iskolákban evidenciaként tanítanak nekünk: hogy a magyarok ősei az Urál-környéki őshazából Etelközön át vándoroltak a Kárpát-medencébe. Arra sem ad magyarázatot, miért vagyunk magyarok. Padányi Viktor új hipotéziseket vezetett be, melyek logikus magyarázatot adnak, s elméletének a magyar nyelvre vonatkozóan is súlyos implikációi

vannak. Az akadémiai tudósok azonban őt is negligálják (miközben ők maguk is vaksötétben tapogatóznak).

- Nem kell ahhoz nyelvésznek lenni, hogy az *ugor* és *on-ogur* (azaz ugor és ogur) megnevezések hallatán az ember egy és ugyanarra gondoljon. Így magyarázza ezt a Pallas Lexikon és kimerítően Götz (és több más előd). Maga Erdélyi István is (aki pedig akadémiai tudós) az V. századi „elsodrás”, vagy közös útrakelés előtt több, mint ezer éves együttélést tételez fel ugorok és onogurok között. Tehát már az etnogenezisnél is alapvető kételyek merülnek fel. Ezek után Önök egy tudományosan is megkérdőjelezett módszerrel és hatalmi szóval próbálnak „rendet teremteni”: nyelvünk finnugor és kész, slussz-passz. Primitív dolog ez, tisztelt Professzor úr.
- Mindezek után csak hab a tortán, hogy az ugorokat elkezdik magyarnak nevezni, s saját népvendüket – minden képzelő- és meggyőző erő nélkül - a „many-si” szóból eredtetni. Miért nem cáfolják meg Padányit, aki szerint a magyar szó legalább egy tucat dél-kaukázusi földrajzi elnevezés utal, ahonnan szerinte népünk magyar ága származik? És hogy a szabír és magyar rendre együtt fordul elő a korabeli forrásokban?

8. Pozitívumok

- A kötet meggyőzően eloszlatja azt a tévhitet, hogy Hunfalvy és Budenz a bécsi udvar megbízásából próbálták volna nemzeti önérzetünket csorbítani a finnugor nyelvrokonság elméletének kidolgozásával. (Lásd Bereczkinél, vagy Csúcsnál.)
- Varga Csaba matematikai képzettsége alapján igyekszik bizonyítani, hogy a szavak alaki és tartalmi egybeesésének valószínűsége olyan minimális, hogy gyakorlatilag nem kell számolni vele. Eberhard viszont egy Ernst Lewy nevű szerzőt idéz: „két nyelvben, amelyek leginkább abban közösek, hogy mindegyikből van szótáram, minden nehézség nélkül található az ember egy sereg hangalakilag és jelentéstanilag azonos, vagy egymáshoz igen közel álló szót, könnyebben, mint pl. a finnugor és a szamojéd nyelvek szókinésében”. Majd pedig azt állítja, hogy bármely két tetszés szerinti nyelvben található nyelvtani egyezések is, és ezt a svédből és mordvinből vett példákkal illusztrálja. Ez igen elgondolkoztató.
- E kötetten kívül nem ismerek olyan művet, mely ilyen alaposan és érdemben bírálta volna a finnugrisztika ellenlábásait. Általában az ellenvéleményt érdemi vitára nem érdemesítő és tekintélyelvű bírálatok a jellemzők. (Bár meg kell adni, olvasottságom e téren nagyon hiányos.)
- Nyelvünk és a nyelvrokonság iránt érdeklődőknek ez a könyv kincsesbánya. Kár, hogy nem győzött meg.

Bp, 2010 szeptember 30.

Szivélyes üdvözléssel:

Kiss Károly
egy. docens,
köz- világ- és környezetgazdász